

Література

1. Галкин Ю.П. Проблемы физической рекреации и неспециального физкультурного образования работников промышленного производства : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Ю.П. Галкин. – М. : РГБ, 2003.
2. Педагогика : учеб. пособ. / В.А. Слостенин, И.Ф. Исаев, А.И. Мищенко, Е.Н. Шиянов. – М. : Школа-Пресс, 1998. – 512 с.
3. Исаев И.Ф. Теория и практика формирования профессионально-педагогической культуры преподавателя вуза : учебник / И.Ф. Исаев. – М. : Эйдос, 1993. – 218 с.
4. Мосалев Б.Г. Досуг: методология и методика социологических исследований : учеб. пособ. / Б.Г. Мосалев. – М. : МГУК, 1995. – 96 с.
5. Пиотровски Л.М. Физическая рекреация как часть физической культуры (Сравнительный анализ теории и опыта работы в странах социалистического содружества и некоторых капиталистических странах) : дис. ... канд. пед. наук / Л.М. Пиотровски. – Л., 1980. – 167 с.
6. Мартиросова Т.А. Рекреативно-оздоровительная технология в системе физического воспитания студентов : дис. ... канд. пед. наук / Т.А. Мартиросова. – Красноярск, 2006.
7. Культурно-досуговая деятельность : учебник / [под науч. ред. акад. РАЕНА. Д. Жаркова, проф. В.М. Чижикова]. – М. : МГУКД, 1998. – 462 с.
8. Платонов В.Н. Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Общая теория и ее практические приложения / В.Н. Платонов. – К. : Олимпийская литература, 2004. – 808 с.

ДАНИЛЕНКО О.Б.

МОДЕЛЬ МЕТОДИЧНОЇ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗА КОНТРАКТОМ

За останні роки у зв'язку зі зміною концепції охорони Державного кордону України обсяг професійних завдань прикордонників суттєво розширився. Особливого значення набуває підготовка персоналу Державної прикордонної служби України, здатного вирішувати всі поставлені завдання, зокрема, ефективно забезпечувати охорону та захист державного кордону України, протидіяти нелегальній міграції та багато інших. На сьогодні виконання Державною прикордонною службою своїх функцій передбачає високий професіоналізм людей, які працюють з великим морально-психологічним навантаженням. Для умілих дій потрібні висококваліфіковані спеціалісти-професіонали.

Мета статті – розкрити особливості моделі методичної системи професійної підготовки військовослужбовців за контрактом.

Розробка моделей, тобто моделювання – це загальнонауковий метод дослідження тих чи інших явищ. Він полягає в побудові та дослідженні особливих об'єктів-моделей (матеріальних або знакових) та інших об'єктів-оригіналів або прототипів. Модель допомагає подати передбачений результат педагогічного дослідження в узагальненому вигляді, системно відобразити властивості та характеристики такого педагогічного явища, як професійна підготовка військовослужбовців за контрактом.

Як зазначає М.М. Фіцула, модель, побудована на основі теоретико-методологічного аналізу, повинна адекватно відображати предмет дослідження [7, с. 29]. На думку вченого, при побудові моделі необхідно врахувати інформацію, по-перше, про умови діяльності та розвитку, про фактори та характер їхнього впливу на суб'єкт діяльності, про регуляцію діяльності, її "психологічну ціну"; по-друге, про особистісні характеристики суб'єкта діяльності, які потрібно розвинути до рівня професіоналізму.

О.Г. Сухоп'яткін, О.С. Гавалюх визначають концептуальну модель системи підготовки як опис на якісному рівні принципів її побудови, структури, функцій, складу навчально-тренувальних і програмно-апаратних засобів та послідовності їх функціонування, а також основних питань організації контролю за рівнем знань та навичок спеціалістів і процедур управління процесом підготовки [6, с. 45].

На думку М.М. Козяра, у структурному плані методичну систему підготовки фахівців утворюють кілька комплексів: комплекс елементів, зміст, сукупність допоміжних методик, сукупність цілей та сукупність зв'язків [2, с. 18]. В.Г. Моторіна в моделі професійної підготовки виокремлює змістовий, процесуальний, управлінський блоки, блок особистісних якостей та блок практичної підготовки. Останній, на її думку, потрібно розглядати як результат професійної підготовки, що визначає рівень професіоналізму [3, с. 15]. На основі аналізу педагогічної літератури, зокрема досліджень М.М. Козяра, В.Г. Моторіної, К.К. Платонова, Л.І. Рувинського, З.І. Слєпканя, В.В. Ягупова, у загальному методичну систему професійної підготовки військовослужбовців за контрактом можна трактувати як складне утворення, елементами якого є цілі підготовки, зміст, організаційні форми, методи, педагогічні технології і методики навчання.

При розробці моделі професійної підготовки важливе значення має врахування цілей професійної підготовки військовослужбовців за контрактом, зокрема те, що професійна підготовка спрямована на оволодіння сукупністю загальних теоретичних і практичних знань, навичок і вмінь прикордонника. Вона передбачає засвоєння загальних знань, навичок і вмінь з тактики прикордонної служби та морської охорони, прикордонного контролю, морської, правової, фізичної, правової, психологічної, вогневої, технічної та медичної підготовки, екологічної безпеки державного кордону, основ повсякденної діяльності та етики професійної діяльності прикордонника.

Основна мета базової підготовки молодших фахівців у навчальних центрах Державної прикордонної служби України полягає в тому, щоб надати військовослужбовцям базові знання, необхідні для проходження подальшої підготовки відповідно до обраної спеціальності, та практичні навички, які військовослужбовець зможе застосовувати при виконанні основних завдань з охорони державного кордону, передбачених посадовими обов'язками. Головні завдання методичної системи полягають у тому, щоб:

- виявити, оцінити матеріальні, організаційні, педагогічні можливості суб'єктів професійної підготовки;
- розвинути їх професійний потенціал, реалізувати їх здібності у професійній діяльності;

- створити необхідні умови для ефективної й цілеспрямованої професійної підготовки військовослужбовців за контрактом, тобто забезпечити оптимальний вибір форм, методів, прийомів і засобів професійної підготовки;
- удосконалити управління процесом професійної підготовки, що передбачає аналіз результатів, корекцію навчально-виховної діяльності;
- забезпечити психолого-педагогічну готовність офіцерів до професійної підготовки військовослужбовців за контрактом.

Результат професійної підготовки військовослужбовців за контрактом можна подати через ідеальну модель військовослужбовця за контрактом – “образ професіонала”. Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить, що ідеальний образ військовослужбовця за контрактом має такі складові: сформовані професійні мотиви, здібності та якості, професійні знання й навички. Практика професійної підготовки військовослужбовців за контрактом свідчить про необхідність визначення цілей підготовки й самим об’єктом. Це сприяє більш усвідомленому підходу військовослужбовця за контрактом до своєї професійної діяльності, до формування професійних якостей.

Окрім мети та завдань професійної підготовки, її організацію визначають також принципи навчання, які є важливою складовою моделі професійної підготовки військовослужбовців за контрактом [1, с. 164]. Найбільше значення в професійній підготовці мають такі принципи: принцип професійно-педагогічної спрямованості навчання; принцип наступності в системі ступеневої підготовки військовослужбовця за контрактом; принцип особистісно-професійного розвитку, який вимагає спрямованості навчання не тільки на професійну підготовку, але й на розвиток особистості; принцип єдності теоретичної і практичної підготовки; принцип врахування мотивації до навчання; принцип врахування міжпредметних зв’язків; принцип технологічної професійної підготовки [3, с. 15].

Особливо необхідно вказати на принцип професійної спрямованості. Про його важливість зазначали також О.В. Барабаншиков, І.Д. Жданов, Ю. Кисильов [4, с. 96]. Реалізація професійної спрямованості навчання потребує відповідної організації як усього навчального матеріалу, так і навчального процесу в цілому. Напрямок такої організації має на меті сформувати у військовослужбовців професійно значущі знання. Серед умов реалізації цього принципу важливе значення має добір професійно значущих галузей знання. Для реалізації професійної спрямованості в навчанні, на думку З.Н. Курлянд, Р.І. Хмельюк та А.В. Семенової, важливе значення мають:

- виявлення та систематизація професійно значущих знань і вмінь;
- розроблення завдань, питань для формування професійно значущих знань і вмінь;
- розроблення методики формування професійно значущих знань і вмінь.

Ці взаємопов'язані й взаємозумовлені принципи є основою системи професійної підготовки військовослужбовців за контрактом до охорони державного кордону. Знання принципів і вміле їх використання в процесі професійної підготовки дають змогу офіцерові знайти правильний підхід до військовослужбовців за контрактом, творчо вирішувати педагогічні завдання з урахуванням усіх об'єктивних і суб'єктивних факторів, конкретних умов, оптимально будувати процес професійної підготовки. Хоча, як зазначає О. В. Барабаншиков, ці принципи мають бути не догмою, а своєрідним компасом, керівництвом до дій [1].

Дидактична мета, завдання професійної підготовки, принципи організації визначають її зміст. Саме від змісту професійної підготовки військовослужбовців за контрактом великою мірою залежить її якість. Зміст професійної підготовки передбачає ознайомлення військовослужбовців із завданнями Державної прикордонної служби України, що визначені законодавчими та нормативно-правовими актами, із загальними правами людини та громадянина. У процесі професійної підготовки військовослужбовці оволодівають спеціальними, індивідуальними та груповими знаннями, навичками і вміннями з охорони державного кордону. У них формуються необхідні фізичні, психологічні, морально-етичні та інші якості, необхідні для професійної діяльності прикордонника.

Складовими методичної системи професійної підготовки відповідно до мети й закономірностей професійної підготовки є також форми, методи і прийоми, тобто технологія навчання. На сьогодні у загальній і військовій педагогіці є достатній арсенал методів, форм, засобів і прийомів навчання та виховання. Як показує практика й результати дослідно-експериментальної роботи, для професійної підготовки військовослужбовців за контрактом найважливіше значення мають *заняття зі спеціальної та гуманітарної підготовки* (37%).

Основними видами навчальних занять з військовослужбовцями є такі: лекції, розповіді, бесіди, семінари, практичні заняття, групові вправи, самостійні заняття під керівництвом викладача, тренування (тренінги) за фахом, самостійна підготовка, контрольні заняття, заліки з широким використанням об'єктів навчально-матеріальної бази [5, с. 9].

Процес професійної підготовки не є лише прямим однобічним впливом на військовослужбовців. Це соціальна взаємодія різних об'єктів і суб'єктів: індивідуальних (конкретних офіцерів) та групових (мікрогруп, колективів). Складовими методичної системи професійної підготовки є суб'єкти професійної підготовки. Офіцери, які працюють з військовослужбовцями за контрактом, повинні урахувати індивідуальні особливості військовослужбовців. Для того, щоб виявити, оцінити матеріальні, організаційні, педагогічні можливості військовослужбовців, розвинути їх професійний потенціал, реалізувати їх здібності у професійній діяльності важливе значення має такий компонент моделі методичної системи професійної підготовки, як діагностичний інструментарій, тобто сукупність критеріїв і показників для оцінювання рівня професійної підготовки. Кожний вплив

потрібно здійснювати з урахуванням соціалізації військовослужбовця, його індивідуальних, соціально-психологічних, фізіологічних, вікових особливостей і рівня розвитку професійних якостей. Вивчення військовослужбовця за контрактом дає змогу вдосконалювати процес професійної підготовки й професіоналізації його особистості.

Важливою складовою методичної системи професійної підготовки є особистість самих офіцерів, їх професіоналізм та педагогічна майстерність. Педагоги повинні враховувати, що професійні знання, уміння й навички необхідно формувати та розвивати в особового складу під час занять з професійної та гуманітарної підготовки, а також у процесі служби з охорони державного кордону. Вони повинні пояснювати сутність та зміст професійних якостей військовослужбовця, пропагувати передовий досвід прикордонної служби. Важливо насамперед на високому рівні вирішувати навчальні та оперативно-службові завдання через моделювання умов і обстановки охорони державного кордону та внесенням елементів змагання у прикордонну працю [1; 8].

Для формування та розвитку професійних знань, умінь та навичок військовослужбовців за контрактом велике значення має особистий приклад командира (начальника) та його заступників, те, як вони контролюють та допомагають підлеглим, організують справи і тренування. Офіцерський склад повинен систематично вдосконалювати свої психолого-педагогічні знання, враховувати у військово-педагогічній діяльності закономірності та принципи навчання й виховання, активно використовувати ефективні методи і прийоми, форми та засоби психолого-педагогічного впливу на особистість і прикордонний колектив.

Важливе значення має узгоджена й скоординована педагогічна діяльність командирів, органів військового управління й адміністративних органів НТЦ ДПСУ. Професійну підготовку потрібно здійснювати планомірно й організовано. Для досягнення вагомих результатів професійної підготовки військовослужбовців за контрактом важливе значення має правильна й ефективна організація цього процесу, зокрема планування. Це дає змогу бачити перспективу, послідовно досягати запланованої мети. Офіцерський склад має використовувати науковий підхід до вирішення завдань навчання й виховання. Це вимагає від командирів, усіх офіцерів володіння висновками військової науки, психології та педагогіки, передовим досвідом виховної роботи, а також пошуку нових шляхів навчання і виховання військовослужбовців.

Керівництво навчальних центрів ДПСУ повинно максимально використовувати всі сфери діяльності військовослужбовців за контрактом, які є ключовими в професійній підготовці. Це і **організація професійної підготовки**, і ті форми діяльності, які опосередковано впливають на професійну підготовку, зокрема, **бойове чергування, несення вартової й внутрішньої служби**. Ці сфери професійної діяльності сприяють формуванню як спеціальних, так й індивідуальних, особистісних, професійних якостей.

Висновки. Таким чином, методичну систему професійної підготовки військовослужбовців за контрактом можна трактувати як складне утворення, елементами якого є цілі підготовки, зміст, організаційні форми, методи, педагогічні технології й методики професійної підготовки. При побудові моделі важливе значення має врахування організаційних основ професійної підготовки, особливостей службової діяльності військовослужбовців за контрактом та вимоги до професії прикордонника відповідного профілю. Складовими методичної системи професійної підготовки військовослужбовців за контрактом є мета й завдання професійної підготовки, закономірності цього процесу, принципи навчання та виховання, оптимальний вибір та використання методів, форм, засобів і прийомів, вивчення й урахування рівня професійної підготовленості контрактників, узгоджена педагогічна діяльність офіцерів навчальних центрів ДПСУ.

Література

1. Военная педагогика и психология / А.В. Барабанщиков, В.П. Давыдов, Э.П. Утлик, Н.Ф. Феденко. – М. : Воениздат, 1986. – 240 с.
2. Козяр М.М. Теоретичні та методичні засади професійної підготовки особового складу підрозділів з надзвичайних ситуацій : дис. на здобуття науков. ступеня докт. пед. наук : 13.00.04 / М.М. Козяр. – К., 2005. – 532 с.
3. Моторина В.Г. Дидактические и методические основы профессиональной подготовки будущих учителей математики в высших педагогических учебных заведениях : автореф. дис. на соискание наук. степени д-ра пед. наук. Спец. 13.00.04 “Теория и методика профессионального образования” / В.Г. Моторина. – Харьков, 2005. – 45 с.
4. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / З.Н. Курлянд, Р.І. Хмельюк, А.В. Семенова та ін. ; за ред. З.Н. Курлянд. – 2-е вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2005. – 399 с.
5. Положення про навчально-тренувальний центр Морської охорони Державної прикордонної служби України : наказ Адміністрації Державної прикордонної служби України від 12.10.2005 р. № 236 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.liga.net.
6. Сухоп’яткін О.Г. Деякі погляди на удосконалення підготовки фахівців ВМС Збройних сил України / О.Г. Сухоп’яткін, О.С. Гавалюх // Наука і оборона. – 2003. – № 3. – С. 45–49.
7. Фіцула М.М. Педагогіка : навч. посіб. / М.М. Фіцула. – 2-е вид., випр. і доп. – К. : Академвидав, 2003. – 528 с.
8. Ягупов В.В. Загальнодидактичні основи навчання військовослужбовців строкової служби Збройних Сил України : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / В.В. Ягупов. – К., 2002. – 432 с.

ДЕЛИК І.С.

КРИТЕРІЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

Оскільки кількість вищих навчальних закладів з дистанційною формою навчання постійно збільшується, тому актуалізується питання про якість такої освіти. Зрозуміло, що якість університетських дистанційних курсів, які надаються в електронному вигляді, має бути не нижчою за якість традиційного навчання.